

власних інтересів. Інший підхід у сучасних реаліях може виявитися шкідливим для інтересів правосуддя, оскільки може бути пов'язаний із необхідністю додаткового часу і процесуальних заходів для з'ясування як чистоти джерел фінансування витрат на проведення експертизи за кордоном чи із залученням іноземних фахівців, так і відомостей про статус і діяльність іноземних експертів, наявність у них зав'язків з тими, до кого застосовані санкції, залежності від останніх тощо. Провести у кримінальному провадженні судову експертизу за участю іноземних експертів

для використання експертного висновку як джерела доказів під час доказування в українському суді є можливим лише в порядку, передбаченому КПК для здійснення міжнародного співробітництва і надання правової допомоги.

Перелік джерел посилання

1. Моніторинговий звіт 2022 / Міністерство юстиції України. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції. Відпов. ред. О. М. Олійник. URL: <https://minjust.gov.ua/files/gener-al/2023/01/19/20230119122151-21.pdf> (дата звернення: 12.03.2023).

Актуальні проблеми проведення судово-економічних експертиз на деокупованих територіях

Тетяна Бачило,

Миколаївське відділення Одеського НДІСЕ, м. Миколаїв, Україна, e-mail: mantikorka@ukr.net

Наталія Нічік,

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, e-mail: apex95@ukr.net

Наголошено на основних проблемах судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану на деокупованих територіях та розглянуто можливі шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: воєнний стан; деокупація; збитки; утрата документів; відновлення обліку; перевірки органів, що контролюють.

Relevant issues of conducting forensic economic examinations in de-occupied territories

Tetiana Bachylo, Natalia Nichik

Major issues of forensic expert activity in conditions of martial law in de-occupied territories have been stressed and possible ways of their resolution have been considered.

Keywords: martial law; de-occupation; losses; loss of documents; restoration of accounting; inspections of financial supervision authorities.

24 лютого 2022 року почалося повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України. Наслідками російської агресії стали руйнування майна фізичних та юридичних осіб, припинення діяльності державних та приватних підприємств, а також окупація деяких регіонів України.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування [1]. Водночас робота правоохоронних органів та суду також зазнала впливу війни та її наслідків, вони вимушені були призупинили свою діяльність через активні бойові дії та тимчасову окупацію окремих територій України.

Протягом 2022 року мала місце також деокупація (визволення) окремих регіонів України.

Наразі на територіях, звільнених від окупації, відновлення роботи правоохоронної та судової систем, а також судово-експертної діяльності стикається з безліччю проблем, пов'язаних із організацією діяльності установ, забезпеченням безпеки працівників та взаємодії між сторонами, які потребують свого подальшого опрацювання та розв'язання. Тому варто приділити особливу увагу проблемам проведення судово-економічних експертиз саме на деокупованих територіях.

Відповідно до п. 2 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України, слідчий або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи, зокрема щодо визначення розміру матеріальних збитків, якщо потерпілий не може їх визначити та не надав документ, що підтверджує розмір збитків, розміру шкоди немайнового характеру, шкоди довіллю, заподіяного кримінальним правопорушенням [2].

Відповідно до Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, одним із основних завдань експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є визначення документальної обґрунтованості розрахунків економічного показника майнової шкоди (збитки, утрачена вигода), проведених суб'єктами фінансово-господарського контролю, органами досудового розслідування або заявлених у позовних вимогах [3].

Експертизи, необхідність проведення яких виникатиме у подальшому переважно в рамках кримінальних проваджень, може бути пов'язана із проведенням таких досліджень:

- відшкодування збитків, завданих під час уведення воєнного стану внаслідок примусового відчуження майна;
- відшкодування збитків, спричинених військовою агресією Російської Федерації.

До компетенції експерта-економіста належить дослідження документальної обґрунтованості економічного показника «збитків», що включає результат фінансової діяльності підприємства у вигляді перевищення витрат над доходами та понесені витрати від нестачі, псування, знищення та загибелі матеріальних цінностей, а також дослідження документальної обґрунтованості розрахунків утраченої (упущеної) вигоди. Економічний показник «збитків» визначається з облікової вартості активів.

Основними методами проведення судово-економічної експертизи є документальна перевірка та зіставлення документів бухгалтерського обліку та звітності. На дослідження експерту слід надати обґрунтовані розрахунки, що підтверджено відповідними документами бухгалтерського обліку, що є об'єктами судово-економічної експертизи.

На жаль, в умовах війни багато підприємств, незалежно від їх розміру та організаційно-правової форми, повністю або частково втратили свої приміщення, майно та інші активи. Однією з найактуальніших проблем є втрата первинних документів, адже відновлення їх потребує часу та зусиль.

Відповідно до п. 44.5 Податкового кодексу України (далі — ПКУ), платник податків зобов'язаний відновити втрачені документи протягом 90 календарних днів. У той же час, згідно з п. 69.28 підрозд. 10 розд. XX ПКУ, до платників податків,

діяльність яких велась на території населених пунктів, де відбувалися (відбуваються) бойові дії, і які не можуть надати первинні облікові документи, застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності [4].

Отже, постає проблема неможливості проведення судово-економічних експертиз через неможливість надання органами досудового розслідування та суб'єктами господарювання необхідних документів та неможливості розв'язання питань, поставлених перед експертом, без відновлення в обліку господарських операцій і облікових записів у тій формі, у якій вони були відображені спочатку.

Слід зазначити, що відновлення обліку в компетенцію експерта-економіста не входить.

Одним із можливих шляхів розв'язання даної проблеми може бути створення комісій із відновлення втрачених документів бухгалтерського обліку та звітності підприємств, установ та організацій, до складу яких можуть входити ревізори, аудитори та уповноважені особи суб'єктів господарювання, що забезпечують організацію бухгалтерського обліку. У подальшому експерти-економісти матимуть змогу використовувати затверджені комісіями документи для розв'язання поставлених перед ними питань.

У зв'язку з тимчасовою окупацією деяких територій України, структурні підрозділи Державної податкової служби та Державної аудиторської служби в окупованих областях тимчасово припинили свою діяльність. Виконання окремих повноважень, у тому числі в частині здійснення адміністрування податків і зборів, платежів тощо було закріплено за управліннями зазначених органів в інших областях. Наразі на деокупованих територіях не всі органи державного фінансового контролю відновили свою роботу.

Крім того, починаючи з березня 2022 року, перевірна діяльність Державної податкової служби ведеться з урахуванням особливостей, викладених в п. 69 підрозд. 10 розд. XX ПКУ. Так, планові та позапланові податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, платники податків / податкові агенти, які подали повідомлення про втрату первинних документів, не підлягають перевірці органом, що контролює, щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів, зокрема після завершення дії воєнного стану, при цьому показники їх звітності сумніву не піддаються [4].

Відповідно до Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, розв'язання питань, що належать до компетенції органів державного фінансового та податкового контролю, не належить до завдань економічної експертизи [3].

Поряд із переліченими проблемами існує також проблема виїзду судових органів до інших регіонів. Як наслідок, подання судовими експертами клопотань є марним та недоцільним, оскільки матеріали справ здебільшого залишились на окупованих територіях під час евакуації. Це також унеможливує проведення деяких судово-економічних експертиз.

Розв'язання даної проблеми потребує організації процесу вилучення документів, що залишились на деокупованих (у даний час) територіях, та направлення їх до органів, яким передано їх провадження.

Із вищезазначеного можна зробити висновок, що наразі виникає попит на проведення експертиз, пов'язаних із дослідженням відшкодування майнової шкоди (збитків, утраченої вигоди), завданих під час уведення воєнного стану внаслідок військової агресії Російської Федерації. У той же час, враховуючи повну чи часткову втрату підприємствами первинної документації, відсутність на деяких деокупованих територіях органів

державного фінансового контролю, мораторій на проведення деяких видів податкових перевірок, а також обмеження компетенції судового експерта-економіста щодо самостійного встановлення та розрахунку майнової шкоди (збитків, утраченої вигоди), актуальним є питання щодо обмеженого використання спеціальних знань експертів з економічних досліджень.

Перелік джерел посилання

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 27.02.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 27.02.2023).
3. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n17> (дата звернення: 27.02.2023).
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змін та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 27.02.2023).

Особливості дослідження амфетаміну в складі сумішей із деякими наповнювачами

Інна Беседіна,

Харківський НДЕКЦ МВС України, м. Харків, Україна, e-mail: i.kharkovskaya@ukr.net

Наведено приклади виявлення найпоширеніших домішок під час проведення судових експертиз із дослідження амфетаміну. Розглянуто особливості криміналістичного оцінювання результатів дослідження домішок в амфетаміні.

Ключові слова: амфетамін; кофеїн; домішки; ідентифікації наркотичних сполук.

Peculiarities of research on amphetamine in mixtures with some fillers

Inna Besedina

Examples of detection of the most common impurities during forensic examinations of amphetamine are provided. Peculiarities of forensic evaluation of research results of impurities detected during study of amphetamine are considered.

Keywords: amphetamine, caffeine, impurities, identification of narcotic compounds.

Серед похідних фенілетиламіну існують синтетичні речовини, що мають дуже сильну фізіологічну дію. Деякі з них, такі як амфетамін

(фенамін) [1, с. 1—5, 2, с. 73], застосовують у медицині під час клінічного лікування депресій, хронічної втоми та регулювання ваги.